

Nationaal Actie Plan Mensenrechten

Toespraak Laurien Koster d.d. 10 december 2013

De internationale mensenrechtendag van 2013 en het allereerste Nationale Actieplan Mensenrechten is een feit. En ik mag daar als eerste iets over zeggen in dit selecte gezelschap van duty bearers en belangenbehartigers. Die eer heb ik vast te danken aan het feit dat het College voor de Rechten van de Mens natuurlijk ook een soort mensenrechten-product is van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. En velen van U hebben daaraan bijgedragen. Door te ijveren voor een mensenrechteninstituut, door zelf op te komen voor mensenrechten in Nederland. Door tot uitdrukking te brengen dat om geloofwaardig in het buitenland te kunnen spreken over mensenrechten, er oog moet zijn voor de mensenrechtensituatie in eigen land. Daarom is het ook zo goed dat wij met elkaar de volgende fase ingaan. Nederland heeft niet alleen een mensenrechteninstituut, maar ook Nationaal Actieplan. Wat mij betreft voelt het daarom vandaag voor het eerst ook echt als Nationale mensenrechtendag. Om als Barbara Oomen te spreken: de homecoming van human rights.

Een journalist vroeg mij: 'wat beoogt het ministerie nu met zo'n actieplan?' Mijn antwoord: 'overzicht en ambitie, en een haakje om het gesprek over mensenrechten permanent te kunnen voeren.' Die drie elementen vind ik zeker terug in het actieplan. Het College is natuurlijk geneigd in te zoomen op: staat er wel voldoende in waar het niet goed gaat, waar erkend wordt dat de mensenrechten op zijn minst onder druk staan? Terecht zet het NAP eerst uiteen wat de structuren en mechanismen in en om Nederland heen zijn, die mensenrechten moeten bevorderen en bewaken. Het is bijvoorbeeld – zeker in het licht van het recente discriminatiedebat – geruststellend dat ECRI als gezaghebbende toezichthouder wordt genoemd. Ook op andere plekken zie ik de erkenning dat mensenrechten te belangrijk zijn om aan de individuele staat te worden overgelaten, en dat internationale kritiek dus serieus genomen moet worden.

Wat minder gerustgesteld ben ik door de structuurschets van de lokale mensenrechtensituatie. Waar de komende decentralisatie de verwezenlijking van talrijke mensenrechten naar lokaal niveau verlegd, is nog onduidelijk hoe de regering daar werkelijk mensenrechtelijke verantwoordelijkheid voor zal en kan nemen. Hoe blijft bijvoorbeeld het recht op zorg gewaarborgd nu een deel van die zorg een gemeentelijke voorziening wordt, waarover een ambtenaar primair aan de keukentafel komt praten en misschien zelfs een zorgaanvraag afraadt? Hier is mijn hoop dus gesteld op de ambitie van juist de Minister van Binnenlandse Zaken om een coördinerende rol te spelen in de binnenlandse verwezenlijking van mensenrechten. Waar zoveel actoren in zoveel verschillende processen aan zet zijn, zal juist inspirerend leiderschap in staat zijn voor iedereen zichtbaar die mensenrechtenkapstok neer te zetten. Het haakje voor de discussie, waarover ik het al had.

Dat geldt ook voor de situatie op Caribisch Nederland. Mensenrechten moeten ook daar verwezenlijkt worden terwijl fijnmazige wetgeving ontbreekt. Legislatieve terughoudendheid is afgesproken, maar voor allerhande reële problematiek ontbreekt juist daardoor een wél passende

oplossing. Het is goed dat het Nationale Actieplan expliciet aandacht besteedt aan het jeugdbeleid en jeugdzorg. Het College heeft recent een bezoek aan Caribisch Nederland gebracht en de jeugdproblematiek is schrijnend. Dat wordt mede veroorzaakt door de enorme armoede. Maar er ligt meer. De detentie-ratio is de op een na hoogste ter wereld, terwijl – zoals we weten – die detentie vaak ver van huis wordt uitgevoerd. Op de Bes- eilanden is het bovendien zaak de mensenrechtenbril wel op te zetten, maar de gewone Nederlandse bril af; culturele eigenheid moet een rol spelen.

Al lezend in het Plan wordt ook duidelijk dat het natuurlijk heel moeilijk is hoe om te gaan met ambities, die er zouden moeten zijn, die ook voortvloeien uit internationale aanbevelingen, maar die er toch niet zijn. Ambities waarvoor andere ministers verantwoordelijk zijn. Ik zou het hier over de migratiepolitiek kunnen hebben, maar ik noem mensenrechteneducatie in het onderwijs. Waar in de kabinetsreactie op de Jaarrapportage nog stond dat de staatssecretaris van OC&W de nationale en internationale aanbevelingen om mensenrechteneducatie op te nemen in de kerndoelen van het onderwijs welwillend zou bezien, bleek recent dat “welwillend” op een vergissing rustte en dat de staatssecretaris dit echt afwijst. Vorig jaar en dit jaar heeft het College onderzoek gedaan naar wat Nederlanders van mensenrechten in eigen land afweten. Het is bedroevend weinig. Veel mensen denken dat op hun mensenrechten geen inbreuk wordt gemaakt, terwijl ze tegelijkertijd voorbeelden noemen van wat hen overkomen is. Misschien hebben jullie al op de facebookpagina MensenrechtenNL de campagne filmpjes gezien van bekende Nederlanders, waarom zij mensenrechten belangrijk vinden. Een van hen, Reni de Boer, vertelde op onze persconferentie hoe zij heeft moeten strijden om op de universiteit een redelijke aanpassing te krijgen voor haar handicap. Terwijl zij niet wist of zij daarop recht had. Juist in deze tijd – de bezuinigingen, het discriminatiedebat – is zo belangrijk dat mensen hun eigen recht en dat van de ander begrijpen. 64 procent van de respondenten vindt dat het onderwijs meer aandacht daaraan moet besteden. Tot de aller onbekendste rechten behoort het recht op gezinsleven. En al helemaal dat daar ook bij hoort om vrij van dreigingen van buitenaf ongestoord in je eigen huis je leven te leiden. Het College heeft minister Kamp gevraagd met name dit recht aandacht te geven in de situatie rond aardgaswinning en aardbevingen in Groningen.

Ja en zo komt tenslotte dat alles terug bij de minister van Binnenlandse Zaken. Die coördinerende rol die u hebt ten aanzien van het actieplan is natuurlijk ook een ambassadeursrol. En juist het bestaan van dit actieplan biedt het haakje om die rol te kunnen nemen. Want alles begint met aandacht. Ik feliciteer u maar ook de inwoners van Nederland met dit eerste Nationale Actieplan.